

тного процесу та зміцненню довіри до державних інститутів. Однак, для успішного функціонування НФУ необхідна чітка законодавча база, достатнє фінансування та підтримка з боку політичної еліти.

Література

1. Науковий вісник Ужгородського національного університету http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/7_2_2016ua/22.pdf
2. Аналітична записка з питань порівняльного законодавства щодо особливостей створення та діяльності незалежних фіскальних інституцій (парламентських бюджетних офісів) при парламентах у розвинутих державах світу <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32443.pdf>
3. Штучний інтелект

Арич М.І.

*кандидат економічних наук, доцент,
заступник директора*

*Навчально-наукового інституту економіки і управління,
Національний університет харчових технологій*

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ: ГЕНЕТИЧНА ІНФОРМАЦІЯ ТА ОЦІНКА СТРАХОВИХ РИЗИКІВ В ОСОБИСТОМУ СТРАХУВАННІ

Міжнародна практика оцінки страхових ризиків у сферах особистого страхування все більшою мірою залежить від сучасних технологій та інструментів оцінки стану здоров'я та його прогнозу розвитку [1, 2]. Разом з тим, особливо важливу роль у визначенні тенденцій розвитку і зміни стану здоров'я людини сьогодні відіграють технології генетичних досліджень та інтерпретації їх результатів з метою якісної оцінки страхових ризиків життя та здоров'я. Однак, поряд із перевагами (вдосконалення оцінки страхових ризиків), використання генетичної інформації людини для андерайтингу у страхуванні створює також ризики генетичної дискримінації людини [3, 4]. Тому, наразі багато високо розвинутих країн застосовують різні методи державного регулювання з метою, по-перше, уникнення ризиків генетичної дискримінації людини під час оцінки її страхових ризиків життя та здоров'я, та, по-друге, забезпечення для страхових компаній якнайраціональніших умов використання генетичних даних для андерайтингу у страхуванні.

У результаті дослідження встановлено, що наразі в Україні відсутні будь-які вимоги чи специфічне регулювання використання генетичної інформації людини для оцінки страхових ризиків [1]. Більше того, і міжнародне законодавство, яке визначало б особливості застосування генетичної інформації людини для цілей андерайтингу у страхуванні, також наразі є не ратифікованим Україною [3, 4]. Таким чином, ні прямої заборони, ні дозволу на використання генетичних даних людини для цілей страхування немає. Єдине наразі пряме обмеження щодо використання генетичних даних людини міститься в Законі України «Про захист персональних даних», а саме у статті 7 вказується на заборону обробки генетичних даних людини, а також доступу до них для третіх осіб без її згоди [5]. Однак страхові компанії успішно долають це обмеження, адже вимагають від страхувальників добровільну згоду на обробку їх персональних даних. При цьому, що стосується практики страхових компаній, то наразі відомо, що компанії, які надають послуги страхування життя можуть збирати деяку інформацію про історію хвороби та дані про (*health and family history information*), яка може розкрити певні особливості генетичної інформації страхувальника [1].

Щодо нової редакції Закону України «Про страхування» [5], то варто відмітити, що вона введена в дію в Україні із 01.01.2024 р. Однак і тут в контексті регулювання використання генетичної інформації людини для цілей андерайтингу нічого практично не змінилось.

Крім цього, більшість положень, які є найдотичнішими до генетичної інформації страхувальника, і визначають, наприклад [5]:

1) вимоги до страхувальника при укладенні договору страхування повідомити страховика «...відомі йому обставини, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику...» (підпункт 2, стаття 99);

2) підстави для відмови страховика у здійсненні страхових виплат, наприклад, коли страхувальник здійснив подання «...неправдивих відомостей про об'єкт страхування, обставини, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику, або про факт настання страхового випадку;» [абзац 3, пп. 2, стаття 104]; по суті залишилися без змін порівнюючи із старою редакцією закону України «Про страхування» [5].

Більше того, встановлено, що у новій редакції Закону України «Про страхування» з'явилась норма, де вказано, що «При укладенні договору страхування, за яким страхуються ризики, пов'язані із страхуванням життя та здоров'я, страховик має право призначити медичне обстеження застрахованої особи з метою оцінки фактичного стану здоров'я такої особи, якщо такий огляд передбачено загальними умовами страхового продукту.» (абзац 3 статті 93) [5]. Така норма законодавства розширює права страхової компанії на оцінку стану здоров'я застрахованої особи, що у свою чергу може також збільшувати ризик генетичної дискримінації під час доступу до страхової послуги.

Таким чином, встановлено, що законодавством України не передбачено регулювання щодо використання страховими компаніями генетичної інформації страхувальників.

Література

1. Arych, M.; Joly, Y. Genetic Discrimination in Access to Life Insurance: Does Ukrainian Legislation Offer Sufficient Protection against the Adverse Consequences of the Genetic Revolution to Insurance Applicants? *Laws* 2022, 11, 2.

2. Joly, Y., Huernle, K., Arych, M., Bombard, Y., De Paor, A., Dove, E.S., Granados Moreno, P., Ho, C., Ho, C.H., Van Hoyweghen, I., Kim, H., Le Bret, A., Minssen, T., Ó Cathaoir, K., Prince, A., Nair, A., Otlowski, M., Pepper, M.S., Sladek, R., Song, L., Genetic Discrimination Observatory (GDO) (2021). The Genetic Discrimination Observatory: confronting novel issues in genetic discrimination. *Trends in genetics: TIG*, 37(11), 951–954.

3. Арич М. І., Щубелка Х. М., Волфсбергер В., Олексик Т. Х. (2024). Чи потрібне Україні специфічне регулювання використання генетичної інформації для оцінки ризиків у страхуванні?. *Фінанси України*, (2), 85–100. <https://doi.org/10.33763/finukr2024.02.085> <https://finukr.com.ua/index.php/journal/article/view/14>

4. Арич М., Щубелка Х., Волфсбергер В., Олексик Т. (2024). Використання генетичної інформації для оцінювання страхових ризиків в Україні: нормативно-правове забезпечення. *Економіка України*, 67(5(750)), 78–92. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2024.05.078>

5. Про страхування. Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>

Баластрик Л.О.

кандидат економічних наук,
економічний експерт,
Видавництво «Борівітер»

ПРОБЛЕМИ ЗБАЛАНСУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

Війна додає нових викликів, демонструє неспроможність вирішувати питання незалежності і безпеки силою без значних економічних, людських і екологічних втрат, які щоденно обчислюються мільярдами гривень (за три роки війни близько \$499 млрд складають непрямі